DE VENENORUM INDOLE, AC DIJUDICATIONE DISQUISITIO EXTEMPORALIS.

Quam

Juvante DEO,

Jussu Amplissimæ Facultatis Medicæ,

PRÆSIDE

ELIA CAMERARIO,

Prof. Ord. Med. & Consil. Wirtemb.

PRO LICENTIA

Summisque in Medicina Honoribus publicè ventilandam

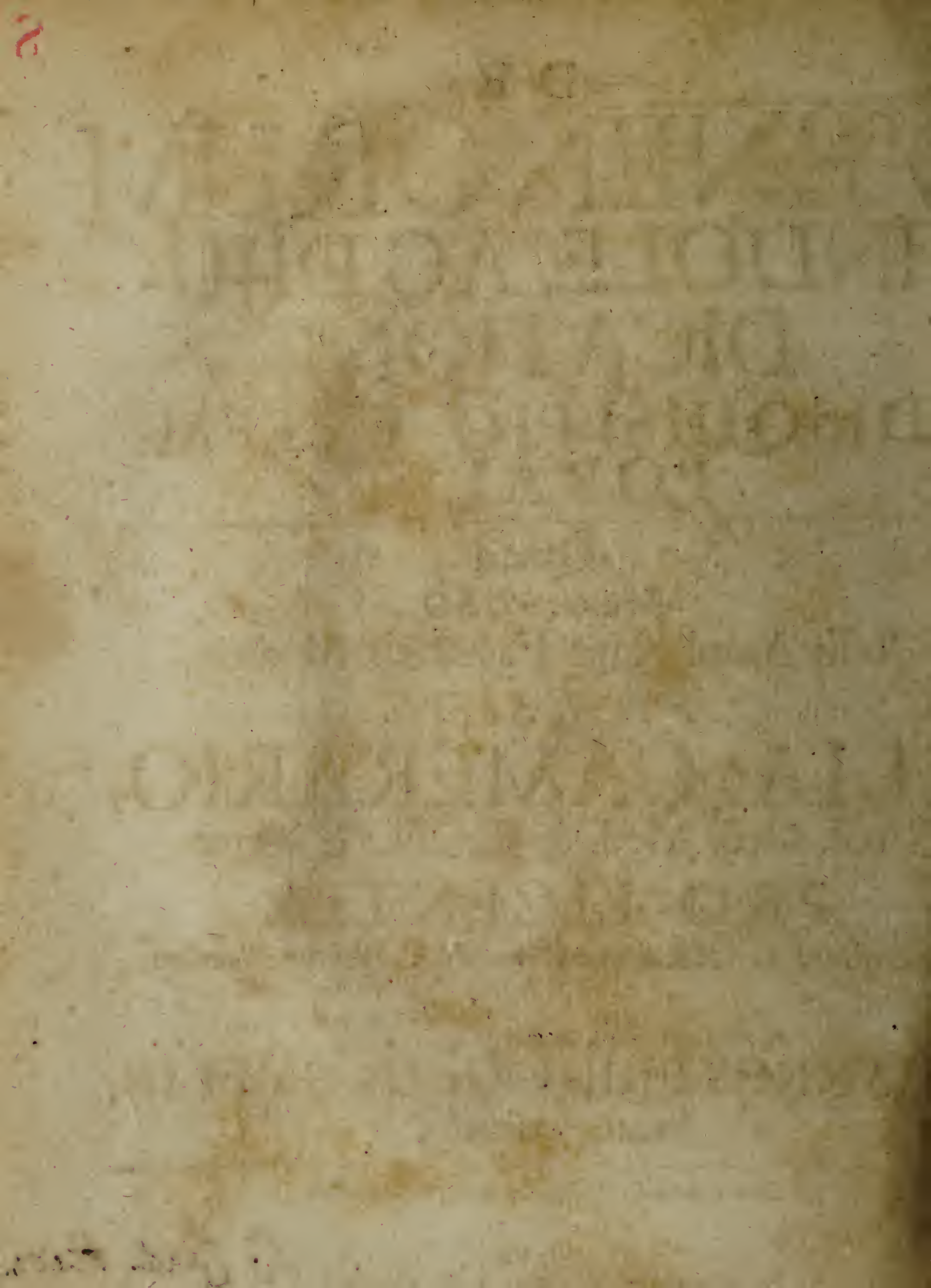
proponit Nov.

ad Diem 23. ~~Maii~~. *MDCCXXV.*

JOHANNES FRIDERICUS GMELIN,

Stuttgardianus.

TUBINGÆ, Literis HIOBI FRANCKII.

Q. D. B. V.

DE Venenis difficillima disquisitio est, cumque de iis aliqua nobis in chartam conjicienda nunc sint, eoque nos decet, eam in rem esse attentiores; quandoquidem nulla in re facilius est incidere in errorem, quam in dijudicandis Venenis; à Medicis enim, eorumque judicio expectant Judices decisionem quæstionum maximè arduarum atque intricatarum circa Venenorum effectus, cum ii sæpè incerti sint, imò prorsus dubius hæreat Judex, an Venenum fuerit causa necis, dum signa adeò sæpè sunt occulta, ut sine edecumata Medici Prudentia in re tam gravi planè progredi non liceat.

Quam igitur utile, quamque necessarium erit, nosse indolem venenorum, imò vel id nosse penitius, quid Venenum sit, quidque eo nomine veniat, cum latius alii, alii strictius, hoc sumant vocabulum, neque omne id meretur referri in infamem hunc censum, quicquid vel quantitate vel qualitate nocet, sive internè adhibitum, sive exterius admotum, sic enim confusio potius, quam distincta Veneni idea oriretur. Hinc distinctio in Venena propriè & impropriè talia, quæ tamen non prorsus coincidit cum ea, qua distinguunt inter mortalia, & non mortalia, vel potius mortifera. Veneni enim

titu-

titulus iis potissimum competit, quæ mortem inferunt, sive illa statim & acuto quasi modo succedat, sive tardo eveniat motu, graduque, sive solidas partes inflamment destruantque, sive fluidas corrumpant, aut Spiritus animales pessundent. Nec dubites tamen, talia veneni nomen mereri, quæ mortem actu non inferant, cum sæpè vel naturæ bonitate ac robore, vel remediorum efficacia, vel aliis ex circumstantiis plenus tristiorque Toxici effectus haud subsequatur.

Neque tutum fuerit cum aliis ea vocare saltem Venena impropriè dicta, quæ tantùm insignem corpori læsionem afferunt, quæ morbos efficiunt contagiosos ac pestilentes, ec quod enim venenum pestilenti Veneno pejus est? nec Philtr simpliciter ad hanc saltem classem licet ablegare, eò certè minus, quò occultior adhuc atque intricatior istius nequitiæ indoles est, neque ea satis innotuerunt, quæ Philtris adhibentur, ad minimum symptomata inde adeò truculenta subind observantur, quæ causas admodum violentas activasque videntur supponere. Etsi non ea statim ad venena, etiam impropriè dicta, referre liceat, quæ Sterilitatem, Impotentiam Abortum procurant, aut omnia miasmata, contagium ir Phthisi, Dysenteria, Lepra, Scabie, propagantia.

Neque id hactenus evidenter satis innotuit, quibus præcisè viis modisque Venena Corpori possint communicari Id in aprico est, in cibo potuque per os pleraque assumi; at per nares adeò frequenter maleferiati homines alios inficiant hactenus nondum sufficientibus experimentis inquisitum est quæ enim de literis Veneno infectis, îpsaque apertione ac lectione necantibus recensentur, vel incerta sunt, vel etiam ingredientibus per fauces, ac respiratione sic adductis moleculis noxiis possent adscribi, uti sanè hæc via frequentissimè obtinet in cellis, musto fermentescente plenis, in noxiis carbonum effluviis, in apertis post diuturnam occlusionem pu

tei

teis ac cavernis variis, ac cubilibus calce recenter obductis, &c.

Certum est, per nares patentem quoque ad fauces viam esse, & ob viciniam, nervorumque nexum cum cerebro non minus hâc via periculum imminere. De poris, in superficie cutis corporisque extantibus, res adhuc incertior est, etsi passim historiæ de Venenis loquantur per Chirothecas corpori ingestis, quibus alii addunt unguenta, balsama, pulverem de Cypro, sternutatorios pulveres, suffimenta, &c. etsi enim nihil generaliter possit statui, ad exemplum tamen unguenti Mercurialis, quod in Lue Venereâ promtè Mercurium ad sanguinis devehit massam, atque unguenti sulphurati, quod Scabiem aliquando innoxiè, sæpissimè tamen summâ cum Virulentiâ tollit, etiam hæc via Venenis vix poterit denegari, quo minus ea ad interiora corporis penetrent.

De telis veneno infectis, eò minus dubitandum est, quò illa profundius penetrando immediatè sanguini, nervisque & spiritibus imprimunt labem, etsi & ista Indorum exempla nos apertè doceant, quàm exilis sit nostra, quâ gaudemus, circa Venena notitia, cum in Orientali Terræ plaga tantæ virulentiæ Venena huic inserviant scopo, qualia inter nos hactenus non innotuerunt; Tetrum enim illud, quo tela imbuunt Reguli in Macassar, Venenum adeò efficax ac formidandum est, ut illi colligendo ii solum destinentur, qui mortis rei habentur, imò nec illi possint arbori perforandæ, succumque lethiferum fundenti appropinquare sine Vitæ periculo, unde prælongâ arundine cuspidatâ corticem perforantes, cavo ejus excipiunt lethalem succum, mox concrescentem, cujus dein solutio in aqua, cui amarissima herba Lampogang admixta est, facta tela imbuit tali veneno, quod gradibus distinctum, vel statim perimit, vel si domari tantisper possit antidoto efficaci, vel radice Mongos, vel etiam ho-

merda ſola, ea tamen nequitia vitæ inſidiatur, ut, vel biennio trienniove elapſis, adhuc cogat hominem ſuæ Virulentiæ ſuccumbere, quæ non infidis relationibus, ſed fide Doctiſſimi Kempferi, literisque Illuſtris Spelmanni, ad B. Menzelium datis, innotuêre.

Dolendumque eſt, cætera Kempferi Scripta in Scriniis latere, vel diſpergi forſan infeliciter, cum non omnes rerum exoticarum Scriptores pari fide recenſeant res naturales, nec eâdem Judicii præſtantiâ. Plerique inſufficienti narratione incertum magis reddunt Lectorem, cujus Exempla videre eſt in Itinerario Dampierii, (referentis, Incolas Inſulæ Mindanao lentum venenum ſociis ejus exhibuiſſe, qui id mox agnoverint, aliquot demum menſium languore enecti, heparque poſt mortem ſecanti Chirurgo exhibuerint atrum, leve, atque inſtar Suberis ſiccum,) Frezierii, Zucchelli, & plerorumque ſcriptorum rerum exoticarum. Cum judicio igitur ex Scriptoribus Itinerariorum ea Medico petenda ſunt, quæ ad Venenorum hiſtoriam ſpectant; ſpectant verò eò plurima, (uti & circa alias hiſtoriæ naturalis partes elegantiſſima paſſim occurrunt,) at quam cautè aſſumenda pro certis, ſi Italus ſcriptor, qui orbem Terræ feliciter circumnavigavit, Gemelli Tavernerio injuriam haud inferat, tot ipſi errores paſſim exprobrando; cui verò inpoſterum fidendum erit in relationibus rerum adeò remotarum? Nec tamen eas negligat Medicus in Venenorum Scrutinio ſeriò occupatus.

Proſtant in eo genere innumera, hêic non alleganda, neque enim Diſſertationis anguſtia id permittit; id tamen addendum cenſui, eosdem Indicarum rerum Scriptores mentionem quoque facere Venenorum, ut ſic loquamur, Magicorum, ad analogiam eorum nocendi modorum, quos & in Europa Hiſtoriæ haud rarò tradiderunt, cum fictæ ex cera imagines, relatæque ad certas Perſonas, puncturis ignibusque

que in perniciem earum exponuntur. Occurrunt talia exempla, uti alibi passim, ita & in Relationibus Missionariorum, Indiam utramque adeuntium, uti de mancipiis Americanis annotavit P. La Bat in Itin. Insularum American. qui testatur, magos istos baculis quibusdam eam fascini vim inducere, ut iis contacti intenso continuoque corripiantur dolore, quem nullis hactenus remediis cessisse compertum sit; merenturque etiam hûc referri mirabiles istæ minæ eorundem hominum, comminantium, se devoraturos certorum, quos odio prosequuntur, hominum cor atque hepar; effectu tristi insecutæ mortis, testante de efficacia Diabolicarum minarum, postquam sectis cadaveribus, Teste eodem P. La Bat, eorum Cor atque hepar vacua prorsus reperta sint, non nisi simplici Integumento superstite. Confirmanturque hæc, quæ de Magicis Læsionibus inter Americanos recenset Labatius, in Epistolis Missionariorum Tom. XV. P. Boucheti Epistola de Missione Madurensi, qui testatur, Indos istos, crudeliter sæpè torqueri (par je ne scai quoi d' invisible) ab invisibili hoste, cum non solùm sæpè ex pago in Sylvam subitò abripiantur, sed & sani lectum petentes, edant per noctem ejulatus miserrimos, queîs nemo possit opem ferre, quique mane offerant corpus ictibus miserrimè læsum. Talia sanè attentione eorum dignissima sunt, qui occultos nocendi modos pervestigare conantur, ac historiam eorum texent imposterum.

Disceptatum quoque ab Auctoribus est, an Venena intus assumta potentius citiusque agant, an verò extrinsecus adhibita. Neque verò existimem, locum hîc habere decisionem generalem, cum infinitè varient casus speciales. Præterea distinctè de distinctis loquendum est, sanè inter exterius accedentia reperies vel ideò potentiora, quod intima mox sanguinis adeant penetralia, ipsamque, sine ambagibus, vitæ sedem

dem petant, cum interna & in primis viis cruditates invenire queant, quibus aliquomodo implicentur, ac in ſua operatione impediantur, (exemplo Agyrtarum, vel copioſo oleo, vel lacte, vel Theriaca, venenum obvolventium ac enervantium,) Viperarum ſanè morſus peſſimus eſt, ac pejor adhuc canis rabidi virus, utrumque mox ſanguini immediatè infuſum, àc mediante circulatione toti mox maſſæ incredibili celeritate illatum. Utrinque tamen tam violenta actio obſervatur, ut fruſtrâ de celeritate comparata diſputes, funeſtus erit exitus, ſive lento ſequatur gradu, ſive celerrima operatione pro diverſitate qualitatis Venenorum, diverſa ratione operantium.

Truculenti potiſſimum Venenorum effectus probè à Medico ſunt conſiderandi, ſi aliquo cum fundamento velit in caſibus oblatis judicare de exhibitione Veneni dubia exiſtente; Reperimus verò apud Medicos Scriptores in recenſione Symptomatum præ aliis Cardialgias, Vomitus, Ventris & fluxus & tormina, eaque atrociſſima, nonnunquam & pertinaces alvi adſtrictiones. Hæcque primarum viarum Symptomata primo ſe ſiſtunt loco in aſſumtione Venenorum per os, quam & ſubinde mox faucium ardor atque eroſio comitatur. Cum vero veneni vis ulterius progreſſa eſt, ſanguinemque & nervos attigit, horum conſenſu innumera mala per corporis ambitum ſparguntur, Dyſpnœa, Aſthmata, ſingultus, Cordis palpitationes, Anxietates, Syncope, debilis, frequens, ac intermittens pulſus, frigidi ſudores, Livor faciei ac pallor, imò & enormis intumeſcentia illius, atque abdominis, imò & corporis totius; turbatisque nimium ſpiritibus jectigationes, tendinum ſubſultus, Convulſiones, variique convulſivi motus, deliria, &c.

Iſta verò, quæ ſolent à Medicis allegari ſymptomata non eodem ubivis modo eveniunt, cum ingens Venenorum

varie

varietas, gradusque, & efficacia differentias hic parere soleant innumeras. Accedit summa illa difficultas, ac disceptatio intricassima, an certò cognoscere queamus ex symptomatibus, ea esse veneno assumto vel exhibito adscribenda. Cum enim eadem Symptomata evenire haud rarò soleant iis etiam in subjectis, quæ ab omni veneni assumti suspicione sunt libera, (cujus in vehementi Cholerâ aliisque affectibus evidentia cernere licet exempla) hinc insignis non potest non oriri difficultas in agnosc[e]nda causæ talis venenatæ in corpore præsentia. Pleni sunt Medicorum etiam solidissimorum Libri istius modi Disceptationibus, agnoscunt uno ore omnes Diagnoseos hujus Difficultatem, nec audent in casibus specialibus sine formidine oppositi asserere, symptomata subitò invadentia, ac truculenter capientia augmenta, veneno infallibiliter esse adjudicanda.

Factumque hinc, ut magni nominis Medici ferè dubitent, an dentur signa Veneni certa, atque extra omnem dubii aleam posita; cum ea possit esse Cacochymiæ in Corpore, sanguinisque massa prævalentis pravitas, in ipso sensim corporis habitu, ac penetralibus ejus nata, ac fota, quæ eadem in vivo ægroque corpore Symptomata efficere atque exhibere queat, quæ aliâs à Veneno solent oboriri. Hinc est, quod admodum fiant incerta tum Veneni assumti operantisque in corpore apodictica signa, tum effectus illius in cadavere observandi, & signa illud declarantia.

Quisquis consideraverit attentius tales ægrotos, facilè [a]gnoscet, difficultatibus obseptam esse gravissimis Diagnosin, nec temerè quidquam hîc statuendum. Si contigerit, [h]ominem sanum hactenûs subitò incidere in morbum, gra[v]issimis istiusmodi stipatum symptomatibus, vires subitò dejicientibus, totam Oeconomiam animalem gravissimè celeriterque turbantibus, prodentibusque malignitatis ac truculen-

tiæ notas planè ſingulares, malo Epidemico tum nullo terris urbique tuæ incumbente, haud ſanè immeritò oborietur tibi ſuſpicio de Veneno exhibito aſſumtove. Cave tamen, ne præcipitanter quidquam agas, concludasve, ac cogita enormes etiam Choleræ, atque haud adeò raras invaſiones, Vomituum variorum ſymptomaticorum truculentiam, convulſionum ſubitò comparentium ferociam; poteſt ſanè Venenum ſubeſſe, poteſt verò eâdem facilitate, abſente illo, tam grave malum oriri. Lentè igitur in judicando feſtinandum. Si dicas, ægrum non ſine ratione ſuſpicari ſiniſtri aliquid, cum nauſeoſi quidquam ſeſe in ipſa cibi aſſumtione obſervaſſe teſtetur; non conſulo, ut talia negligas, rectè ages, ſi eò mentis quoque dirigas aciem, ſi remedia eò dirigas, nec tamen exiſtimo, te ideò aliquam de Veneno porrecto habere certitudinem; uti nec ſuffecerit ejusdem ægri ſenſus, aſſerentis, ſe in faucibus ardorem aliquem doloremque ac moleſtiam ſentire, niſi eroſio manifeſta (qualem ſublimatus Mercurius mox ſolet excitare enormem) ſeſe non ejus modò ſenſui, ſed & tuo ſe offerat conſpectui; levis enim moleſtia etiam à conatu vomendi, niſibusque exceſſivis, ex nauſea metuque ſubortis, poteſt enaſci.

Nec minori opus erit circumſpectione, ſi nauſea, ventriculi dolores, tetri ructus, frequentes, atrocesque vomitus, ſtipata ingentibus doloribus Diarrhœa, urinæ ardores, intumeſcentia Ventris, ſummus faciei pallor, acceſſerit; Augent talia ſuſpicionem Medici, jubentque, ut hûc mentis oculos convertat, ut ſtrenuè Medicamentis idoneis rem ſuam agat, neque enim neceſſe eſt, ut ſit convictus de Veneno exhibito, ad occurendum malis iſtiusmodi truculentis, ſi mederi iis atque occurrere cum fructu velit, agat contra Venenum, licet non certus de Veneno; at quid dico? non certum eum eſſe de Veneno, certus ſanè eſt, imò certiſſimus

de

de Veneno, id ſaltem parit incertitudinem, an id ingeſtum ſit corpori, atque extrinſecus acceſſerit, an verò intus lentè genitum, ſubitóque nunc & cum impetu nequitiam ſuam exerens. Nemini nocet, ſi Medicus, cautè prudenterque procedens, agat contra Venenum; abſit vero, ut temerè pronunciet de Veneno, quo ipſo graviſſimè alios lædere queat, cum nil frequentius ſit inani de exhibito Veneno ſuſpicione. Cum tamen certiſſimum ſit, poſſe corruptum in corpore humorem eum acrimoniæ gradum, eam corrodendi vim, acquirere, quæ eosdem edat effectus, quos Venena ſiſtunt corroſiva, eandem ſordium vomitu ejectarum putrilaginem, fœtorem haud diſſimilem, acerrimamque & pelves quoque arrodentem efficaciam, ut talis Cholera tam terribili ἄνω & κάτω violentia ſuum decurrat ſtadium, ac ſi excitata fuiſſet à Veneno nunc demum in corpus ingeſto.

Imò, ſi etiam contigerit, ut graviora accedant obruantque machinam labaſcentem, nervorumque Syſtema, Symptomata, ſpasmodicæ ſtricturæ, convulſivi motus, tremores, concuſſiones artuum, deliria quoque, frigidi ſudores, Lipothymiæ, livor unguium ac faciei, maculæ paſſim lividæ, aliaque internæ necroſeos, inflammationisque ac gangrænæ ſigna; omnia ſanè iſta curam Medici, attentionemque augebunt, ac præſentiſſima poſcent remedia, etſi ne tum quidem auſit prudens Medicus abſolutè decernere, iſthæc mala veneno exhibito eſſe adſcribenda, cum humores in corpore eam in acrimoniæ vim poſſint exaltari, ut omnibus iſtis efficiendis ſint pares, etiamſi nullum ab extra venenum acceſſerit. Præſtat, hîc ſuſpenſo incedere gradu, niſi manifeſta ſeſe exerant obtrudantque indicia, cujus exempla leguntur, reperti e. g. in reliquo cibo Arſenici fragmina, aliave tam evidentia rei aliâs tam obſcuræ argumenta.

 Si

Si verò isthæc ita se habeant, si in tanta symptomatum truculentia tanta tamen regnet incertitudo, quis, quæso, in lentis ægrotationibus culpam sine maturo examine rejiciet in exhibitum occultè venenum, postquam exemplis innumeris convicti sumus, eam humores corporis nostri perversitatem, eam corruptionem, ataxiam, atque incoërcibilem pravitatem posse sensim sensimque induere, eamque solidis affricare labem, quæ non possit non eludere medicamentorum efficaciam, confundere Medicorum solertiam, faciatque affectum talem à consuetis decursus sui regulis plurimum deflectere, ut anomaliis suis, atque, si verbo venia sit, irregularitatibus ægrum, adstantesque in veneni quondam occultè suggesti inducat infelicissimam suspicionem.

Videamus verò nunc, an major certitudo speranda sit ex ipsa cadaveris post mortem sectione, quam ex conspectu atque observatione viventis, tum enim maximè solicitus de re tanti momenti Judex Medici requirit judicium. Benè verò agitur cum iis, qui sectioni ac perquisitioni cadaveris præsunt, si in primis mox viis, ipsaque ventriculi cavitate veneni manifesta deprehendant fragmina, radicesve, aut alia pro Toxicis certò reputata, atque dudum agnita, sic enim sua incertitudine ultrô liberantur, quamvis & tum ad Veneni quantitatem & qualitatem, ac subjecti indolem, robur ac præcedaneam dispositionem probè respiciendum sit, cum Cacochymica, ac pravis succis scatentia corpora ab ea dosi gravissimè lædi, imò prosterni queant, quæ robustiori tantum periculi haud adferret. Cum ne tum quidem corporis delicti evidentia semper illicò in aprico sit, quando de assumto Toxico noxioque certus est Medicus, si ejus quantitas ignota sit, illo scilicet casu, quo indicia læsionum veneno congrua, ejusque qualitati proportionata, sese haud produnt; sive dein in veneno narcotico læsiones apertæ sese non offerant,

rant, five in cauftico quoque & acri veneno fumto non reperiantur erofiones manifeftæ, labesve aliæ graviores veneno foli, ac præcisè adfcribendæ, cujus non defunt exempla, neque enim circumfpectus Anatomicus de præfentiâ Veneni fecurè pronunciare poterit, ac pofitivè, fi maculæ faltem flavæ. vel & obfcuriores, aut viridefcentes, in ventriculo alicubi compareant, etfi fufpecti quid affumferit æger, cum & à prava & degenerante bile varias in ventriculo & duodeno maculas liceat confpicere.

Quæ fane omnia evidenter oftendunt difficultatem his iu negotiis ac fectionibus nunquam non occurrentem. Cum & apertiffima, uti videntur, figna, dubia reddantur ac incerta ex analogis fimilibusve phænomenis, fine ulla Veneni fufpicione frequenter confpiciendis in cadaveribus morbo denatorum. Quoties enim quæsò hæc maculis lividis fœdantur, tum in trunco, tum in artubus. Quoties ingentem in molem abdomen attollitur ab halitu incluſo, ac emergente ex fermentefcentibus, ac putrescentibus jam fuccis; quoties gangrænofa labes, inflammationes vifcerum, maculæ eorum, celerrima putredo, intolerabilis fœtor, flaccidum cor ac corrugatum, grumefcentia in ejus Thalamis, in capite ftagnans fanguis, grumi in Carotidibus ac Jugularibus, finubusque Cerebri, reperiuntur poft mortem eorum, qui placidâ morte absque Veneno obierunt. Et omnia tamen ifta figna etiam in iis plerumque comparent, qui Veneno extincti funt. Ac proin difficillimum eft, prorsusque incertum, ex phænomenis iftiusmodi concludere. Si [illegible]egeras, manifeftam fæpè effe Ventriculi perforationem, liquamina corrupta ac fœtida inter plicas Ventriculi, in ejus [illegible]avo hærentia, nigricantia non raro ac fanguinolenta, imò, ipfa veneni ramenta. Heic fanè perfpicaci oculatoque opus [illegible]t Infpectore, fi venenum ipfum compareat caufticum, fi in[illegible]fta illius vi ventriculo foramina confpiciantur, res ipfa lo-

quitur, ſed attentè tamen ipſa foraminum ratio eſt ſcrutanda, præprimis, ſi veneni ramenta nulla reperiantur, innotuêre enim caſus inventi ventriculi gangrænoſi, ſphacelati ac perforati, ſine ulla veneni, extrinſecus aſſumti, ſuſpicione, in ætate etiam tenuiore; quis enim dubitet, poſſe Ventriculum inflammationem, & de hinc necroſin ac ſub illius incipiente putredine, ſub vomituum ſummè atrocibus, ultimisque conatibus, rupturam pati, ac foraminibus pertundi; quanquam alia ferè ratio ſit excitatorum à cauſtico Veneno minorum foraminulorum, iſtius vi inuſtorum, quæ, ſubſtantiâ ſtomachi luci objectâ, comparent, ad quæ jubent reſpicere Sectores attentiores. Opus ſanè hîc eſt dexteritate inſigni, acie mentis ſolidâ, ac præjudiciis haud occupatâ. Cæterum fœtores iſtiusmodi, atri, fœdique humores, inflammatio, gangræna, uti dictum ſuprà, monitumque eſt, ſola morborum vi relinqui in ventriculo, ac reperiri poſt mortem queunt, hinc ſolis illis in pronunciando minimè fidendum erit; Idemque de quorumcunque aliorum viſcerum labe dicendum eſt, de pulmonum adhæſione, putredine, nigredine, hepatis lienisque ſtatu præternaturali, &c. omnia iſta non niſi in complexu & evidentioribus ſignis præſentibus pondus habent. Facilè hinc colligere licet, quam ardua res ſit judicare de ægrotis, qui perſuaſi ſunt, chronicos, queis laborant, affectus à veneno, clam ipſis olim exhibito, oriri, cum omnis generis pravitas in ſuccis noſtris poſſit gigni, & ad ἀκμὴν perveniens, incorrigibilis evadere, etiamſi nihil unquam veneni in corporis penetralia admiſſum fuerit.

Poſſemus hîc excurrere ad lenta Venena, atque ad ea, quæ ſtatuto tempore dicuntur vitæ finem imponere; uti vero hunc adeò determinatum necis terminum, exactumque mortis tempus à Venenis fruſtrâ exiſtimamus expectare homines malarum iſtiusmodi artium peritos, cum infinitæ Idioſyn-

cra-

crasiæ, Temperamenti, roborisque varietates id non videantur permittere; ita tamen haud inficiabimur, dari Venena lenta, sensim sensimque humoribus labem, solidisque partibus ac fibris atoniam ac stricturas inferentia, quorum in classem Italorum Acquetta, aliaque nequitiæ infamis similia instrumenta referri omninò debent, etsi nunc quidem non ausim liberius ista exponere, neque allegare conjecturas, quibus istos obtinere subdolos effectus, istasque vitæ occultas struere insidias liceat, ne ansam præbeamus ingeniis perversis profundius de istis meditandi, etsi in se utilissimum foret, penitius disquirere, quænam potissimum eò quadrent Venena, ut certiori pervestigatione ad genuina penetrare remedia, eaque desparatæ hominum malitiæ eò efficacius liceret opponere, læsisque succurrere.

Istam verò nunc suo loco relinquam meditationem subtilem sanè ac proficuam, sed non nisi Medico prudenti atque experto dignam, qui non obiter naturalem scientiam, ac Chymiæ penitiores recessus perspexerit. Uti verò suprâ commendavimus Historiam naturalem Indicam eorum industriæ, qui exactam sibi Venenorum atque Antidotorum comparare notitiam gestiunt, ita occasione lentorum horum Venenorum, imò, in genere omnium, non possumus non suadere scrutinium Historiarum quoque Europæarum; multa in hoc genere passim occurrunt, plurima forsàn in Archivis latent, neque expediret forsàn, ut innotescerent omnia, quæ Judicibus eâ de re in quibusdam Regnis innotuêre, etsi scopo Medico eorum possent esse utilia, qui Magnatum Sanitati ac Vitæ tuendæ inserviunt.

Nostrûm non est, digredi in campum Historicum, aliis id negotii relinquimus; Operæ tamen pretium fuerit, vel id obiter monuisse, artem parandi occulta Venena tot jam retrò seculis altius, quàm quidem par erat, fuisse evectam,

ac

ac proin concludi haud ſine omni veriſimilitudine poſſe, eam in Regionibus adeò fervidis, interque homines admodum aſtutos incrementa hactenus per quosdam quaſi cuniculos & traditionem maledictam haud levia accepiſſe. Seculo enim jam decimo tertio, Teſte Nicol. Parthenio Giannetaſio, Manfredus utriusque Siciliæ Rex, vel, ſi mavis, Tyrannus, uti Philoſophiæ Ariſtotelicæ peritiſſimus, ita & notitia Venenorum inſtructiſſimus fuit, neque enim exigui artificii res eſt, ita moderari & exhibere Venena, ut vim ſuam exerere, & tamen agnoſci, dum applicantur haud poſſint; Miſit enim ad Conradinum, adhuc puerum, Legatos, qui ſalutarent ipſum, ac munera offerrent, ſubolfecit fraudes Mater Ducis, aliumque Filio puerum ſubſtituit, cui munera Legati obtulere, interque illa fructus, nitidè ſaccharo conditos, quos cum deguſtâſſet ſubſtitutus infeliciter Dux, brevi poſteà vitam cum morte commutavit. Oportebat hoc venenum ſapore haud fuiſſe ingrato; majoris tamen videntur artificii ea, quæ Manfredus idem præparavit Comiti Andegavenſi, (qui poſteà, cæſo Manfredo, Conradinum ſuæ Tyrannidi immolavit) recenſetur enim ex Epiſtolis Urbani quarti Pontificis, in Theſaur. nov. anecdot. Tom. II. eum miſiſſe Equitem Cavalcantum cum Sociis duobus, qui debebant in aulam, gratiamque Comitis, Siciliæ inhiantis, ſeſe inſinuare, vitæque ejus ſtruere inſidias, quem in finem inſtructi eran[t] quinquaginta diſtinctis Venenorum generibus, ut nunquan[m] deeſſet, quod ſubſtitueretur, ſiquidem unum, imò & plura fruſtr[a] fuiſſent adhibita; quæ inter dubio procul & lenta, & vio[-] lenta fuêre Venena. Et quis ignorat Cæſaris Borgiæ fata[?] dubites ſanè, an Vinum Cardinali Hadriano Cornetto præ[-] paratum, ſed fatali errore, urgente ſiti, à Pontifice ac Bo[r-] gia hauſtum, inter lenta venena, an verò inter violent[a] ſit referendum? imò, ipſum hoc Exemplum memorabile d[e-]

ce[-]

cet, idem venenum posse uni esse Venenum præsentissimum, alteri verò venenum lentum, & tardius operans; Papa sanè eo mox die mortuus est, vi Toxici hujus, Borgias verò sub Pontificatu demum sequenti languidam, quam duxit vitam, unâ cum fastu suo deposuit. Posset quidem regeri, venenum fuisse extinctum, cum generosissima hæc bestia inclusa mox fuerit bestiæ evisceratæ, & adhuc calenti, sed frustrâ id diceretur, talis enim sepultura vivi hominis tale Venenum extinguere non potuit, hinc languidam vitam miserè duxit, donec è Cæsare nihil jam factus, in acie cecidit, sed plenius ista scrutentur Historiarum gnari.

Redeundum verò est ad eos, qui ingentibus, quas patiuntur, molestiis eò inducuntur, ut credant, nefariâ arte ac fraude infami Toxicum ipsis, undecunque demum, vel via quacunque, esse exhibitum, ingestumque, cumque istiusmodi homines sæpè ad munia sua obeunda redditi sint inepti, obruanturque molestiis; interest omninò Medici, ut sciat rem penitius scrutari, ut, si tale quid subesse credat, congruis malo obviam eat remediis, sin verò rebus omnibus ac circumstantiis probè ponderatis, discussisque, deprehenderit, nonnisi suspicione niti ægrum, ac posse omnia, quæ patitur mala, ex genitis cumulatisque paulatim in corpore causis gigni, ac proficisci, nullumque appareat latentis Veneni indicium sufficiens, istum ipsi, qui animum haud leviter solet torquere, scrupulum eximat.

Contingit equidem subinde, ut sufficiens hîc Lux affulgeat, pateatque mali fomes, ur evenisse novimus circa Lernam istam malorum, quæ gravis incubuit illis, qui infecta Lithargyrio hauserant vina; diu tantæ stragis causa latuit, posteà satis aperta; Tum sanè si æger colicâ tortus spasmodicâ, paresi sub decursu morbi, haud ritè tractati, quin & convulsionibus fuerit tentatus, aliisque tortus ærumnis, cognita jam

erat fons ægritudinis, ac virus plumbearum molecularum, promptiorque inde illucescebat medendi ratio. Etsi & hîc subactum Medici requiratur judicium, ut plumbeam hanc, si loqui ita liceat, colicam à simplici spasmodica valeat di-stinguere, nec quacunque præsente Colicæ strictura inno-centia etiam vina, & dehinc homines reddat suspectos, quæ res magnum persæpè trahit momentum. Siste autem animo tuo hominem impotentia vel sterilitate turbatum, qui vitium hoc malit hausto adscribere Veneno, istique persua-sioni fortius inhæreat, quid agendum Medico, an is, ut complaceat ægro, venenum pariter accusabit? haud equi-dem arbitror, si Vir bonus sit, utut enim haud neget, eò evalescere hominum malitiam, ut possit & heîc tentare ve-nenorum efficaciam, lentiorum quasi ac specificorum, quò Saturninæ Prosapiæ quædam ac fortia Emmenagoga referas, attamen cum plenè habeat perspectum, idem à morbosâ di-spositione, enormibus in Venere excessibus, Partium Atonia nativa, erroribus Diætæ, &c. frequentissimè evenire, hùc sanè omnem mentis vim convertet, ut ipsam mali attingat radicem, felicius dein faciliusque exscindendam.

Imò, si quis tibi eo ex capite de Veneno sibi ingesto conqueratur, quod doloribus tentetur vagis, articulorum tor-turâ, maculis per corpus sparsis, &c. noli statim assentiri, annon enim gemina scorbutus atque Arthritis symptomata solet exhibere; Si denique alius de artuum non modò dolo-ribus, ac nodis, Cephalæa, Defluvio Capillorum, Ulceri-bus, passim corpus obsidentibus, conquerens, ad Toxicum haustum recurrat, largieris illi præsentiam Veneni, sed alia ratione hausti, per Venereum scilicet Miasma; ista enim la-bes hæc & graviora alia tota die inducit miseris, quorum ossa perambulat lenta & acris tabes, quæ, cum forsan mul-tis abhinc annis hausta, diu jam quieverit, oppressa primitus

Mer-

Mercurialibus remediis, ac Decoctorum aſſiduo uſu, nunc demum vel novis Diætæ erroribus, vel accedente creſcentibus annis corporis debilitate, denuò erigere caput virulentum incipit, ægro & probabilius & honeſtius ducente, aliud accuſare venenum, quam ipſum hoc domeſticum, familiare ac inveteratum.

Venena verò propriè ſic dicta, cum inter ſe admodum diverſa deprehendantur, varias ab Auctoribus in claſſes rediguntur, variasque admittunt differentias. Sunt, qui ea diſtinguunt juxtà tria Naturæ, cujus ſoboles ſunt, regna, dispeſcentes ea in Mineralia, Vegetabilia, ac Animalia; Alii à partibus, quas lædunt immediatè, eorum conſtituunt differentias, cum alia ſpiritus, Sanguinis maſſam alia, alia denique humores potiſſimum adgrediantur, deſtruantque; Alii, nocendi lædendique modum reſpicienres, ea dividunt in acria, erodentia ſeu cauſtica, & narcotica, Spiritus ſtupefacientia, diſſipantia, obtundentia; Quibus alii addunt diverſos effectus, dum una claſſis ſanguinis maſſam coagulat acido ſuo hoſtili, altera ex adverſo compagem ejus ſolvit, fundit, & in tenue nimis liquamen ſubitò commutat, utroque vitalis fluidi ſtatu æquè funeſto ac ad functiones vitales inepto. Abſit tamen, ut exiſtimes, adeò hæc cuncta præcisè & cum excluſione quadam eſſe intelligenda, cum venena pleraque & fluidas lædant, & ſolidas partes, unâ cum impetum facientibus, ſeu Spiritibus, etſi non æquè agant in omnes ac immediatè; neque enim poteſt tam ſubitò deſtrui machina Vitalis ſine confuſione totali partium, ac necroſi, quæ omnes mox ex æquo invadit partes, omnes peſſundat, brevique ab una regione ad omnes corporis penetrat receſſus etiam intimos.

Quis vero enarrare auſit omnem Venenorum ſeriem; nec id patitur Inſtitutum noſtrum, quod ea potius reſpicit, quæ præcipuo quodam jure infami hoc nomine gaudent; Ecquem

enim latet, multa in hunc censum referri, eò non nisi sub latitudine quadam admittenda. Acidos v. g. Spiritus, etsi incautè, largaque dosi hausti, erodendo necent, sanguinemque in grumos cogendo, inter præcipua ac strictè dicta Venena vix referas, cum non nisi per errorem hauriantur, tumque Alcalium ac largius diluentium celerem postulent opem, tuta aliâs parva dosi medicamenta: Sublimatus Mercurius inter præcipua est, acerrimum venenum, mox oris cavum, faucesque rodens, & consequenter mox interiora corporis; Dulcis verò Mercurius huic censui exemtus est, si ritè sit mitigatus; At Mercurii præcipitati species propiùs ferè, si usum respicias internum, ad venena, quam ad medicamina spectant. Antimonium crudum non nisi imperitus hûc referat, postquam id & in substantia à Kunkelio aliisque datum est, & in Decoctis Anti-Venereis toties coquitur; nondum enim pansum est violentum ejus Sulphur, quod in vitro, Croco, cæterisque cum parco Nitro paratis, sui juris factum, vix in substantia, ut Medici loquuntur, sine veneni metu dabitur; datur tamen cum funestis eventibus non raro ab Empiricis; cum triplo Nitri detonatum pulverem dat tutum, mitemque ac Diaphoreticum.

Inter Venena Arsenicum facilè principatum tenet, incoërcibile enim est, nec tutò, ut sublimatum, dulcescit, sed correctum etiam, quod fixatum vocant, retinet malitiam suam & acredinem profundam; In terribili hoc concreto omnis & Sulphurum & Salium malitia est concentrata, suamque in ἀκμὴν tristi connubio evecta. Sunt equidem exempla haud incognita, ubi subitò id vel vomitu rejectum, vel pinguibus viscidis, ac remediis obrutum feralem suam actionem non absolvere potuit, ereptis orci faucibus iis, qui id assumserant. Ea tamen inter rariora sunt. Nec nos latet, esse audaculos passim haud fortè paucos, qui pro Febrifugo id venditantes, audacter exiguas propinant doses, febremque fugant

gant. Absit verò hoc à Medico prudenti ac cordato, ea enim est Arsenici nequitia, ut non mitescat dilutum in corpore, more quorundam aliorum corrosivorum, sed obtinet antiquum, etsi statim non lædat manifestè, adgredietur vitæ stamina occultè ac subdolè, tandemque gliscens sub cinere ignis incoërcibilem erumpet in flammam. Nemo igitur fidat Arsenico, nunquam hic Draco mitescit. Cobaltum, ejus matrix, pravum quoque est, etsi sublimatum inde Arsenicum pejus sit. Smalta, soboles Cobalti, tostione, fusione, correctione per salia, ac Vitrificatione tetri sulphuris præcipuam portionem perdidit, haud tamen reddita innoxia. Auripigmentum non attingit Arsenici virulentiam, minimè tamen ideò in corpus admittendum. Vivum, quem vocant, Mercurium simplex haud rarò malitia adhibuit in cibis ad eos veneno necandos, à quibus voluit liberari, sed sine fructu, namque & suis se globulis prodidit, & noxam induxit nullam, maximè in corpore sano, quod illicò percurrit excernendum. Aliqui eum inter Venena referunt, quia ejus inunctione, imprudenter factâ & directâ, sæpè faucium ulcera, fissuræ linguæ ac gravissima mala oriuntur; Abusus verò usum, toties laudabilem, non tollit: nec infamat fluidum hoc metallum, quamdiu salia ad id nec in corpore, nec extra corpus accedunt, his enim acuitur, & fit venenum.

Maneat Plumbum omniaque Saturnina, ex eo parata, sua in externis remediis laus; intra corporis ambitum, me quidem Judice aut Consultore, ejus ne mica quidem unquam ingredietur. Commendatum legimus interno usui Saturni saccharum, multis quoque haud infrequenter exhibitum, methodum verò illam laudesque Autoribus relinquere, tutiùs existimamus, quàm nostrum iis addere calculum. Vina Lithargyrio fucata loquuntur adhuc contra plumbea hæc remedia, imò clamant: Absit ab internis viscerum mæandris infausta hæc adstrictio, tenacesque moris pravi moleculæ, lenti veneni specimen haud vulgare! Tot alia, quæ minerale Regnum in

ſuo complectitur ambitu venenata corpora, vel ſaltem ſub iniquis præparationibus virus exſerentia haud attingimus: potiora obiter libuit notare.

In vegetabili Regno larga quoque Venenorum ſeges eſt, quorum potiſſima in aliis terræ angulis obvia, nobis nondum, quæ DEI benignitas eſt, innotuêre, noſtris ferè pejora, ſiquidem Itinerariis tribuimus fidem. Noſtra & acrimoniâ agunt, & narcotico, ſpiritusque ligante, ac turbante Sulphure, vim utramque gradibus valde variis participantia. Etſi acrimonia in plerisque haud ſtatim ſit obvia, unde tot triſtia fata, cum eſculenta ſæpè ſint, & affatim ingerantur ab incautis, mox graviſſimas daturis pœnas. Solani furioſi baccæ quot triſtes exhibuêre in pueris potiſſimum Tragœdias, quarum & Roob novimus graviſſima intuliſſe ſymptomata. Cicutam, Veterum venenum, Socratis morte ut Conſtantia celebre, Wepferus plenè exhibuit. Napellus, peſſimi genii planta, non ubique æquè violentus, ut & in Poloniâ in acetariis comeſti legantur flores, niſi acetum virus correxerit. Hyoſciami radices nuper cibum ferè lethalem miniſtrârunt Infanti. Nec deſunt exempla annoſæ Paſtinacæ admodum noxiæ, & inter Petroſelini radices comeſtæ portiones Cicutariæ. Alia, cum Authoribus nolim hûc referre, Opium, Crocum, Helleborum, &c. Egregia Medicamenta, ſolo exceſſu noxia, ſic enim tot hûc ſpectarent Purgantia minus tuta, comprimis in doſi majori; nolumus verò nimis dilatare Venenorum familiam. Quis enim Emmenagoga fortiora hûc trahat, Sabinam, imò & Artemiſiam juxta nonnullos; Abortus, etſi ſæpiſſimè iis ne quidem procurandus, etiam ſine veneno levi occaſione ſæpius contingit. Euphorbium cariei oſſium relinquatur, interiori corpori nimis acre ac fervidum eſt, nec tamen ideò venenum ſtrictè dictum, nemini facile exhibendum, ut id non reſpuat illicò ob cauſticam vim

Co

Colophonem Disquisitioni huic imponere haud licèt, nisi prius vel obiter Animale quoque Regnum attigerimus. Non hîc allegabimus Tarantulas Apuliæ, quæ nec Romæ quidem parem exerunt virulentiam, ut proinde de araneis nostris liceat præsumere, earum morsus illis non comparandos. Scorpiones quoque in Africa lethales, in Italiâ minori discrimine pungunt. Viperæ nostræ parum noxiæ videntur, at quàm terribiles Italæ! quarum virosa saliva, dente viam faciente, sanguini admista celerrimam postulat opem, si servare hominem ictum velis. Non hîc ira bestiæ accusanda, cum siccati liquoris pulvis, inspersus vulnusculo, necem animalibus inferat, epoto cum vino innoxiè ipso salivali humore, Teste Redio. Orientales serpentes tacemus, quorum virus nobis non innotuit; tribuitur vero illis incredibilis virulentia. Circa plurima adhuc desiderantur Experimenta, e. g. circa bufones, variaque insecta.

Nec Cantharides hûc absolutè trahas, etsi acerrimas noxiasque. Millepedes vero, quos in classem hanc alii conjiciunt, laudibus aliorum mirè extolluntur, qui remediis insectum hoc optimis inferunt. Præ omnibus tamen venenis vix aliud deprehendes, quod terribile magis & atrox videri queat, quam rabidi canis morsum, cujus tam rara sanatio est, & qui vel post lustra, securè transacta, novâ rabie sese tristissimè exerit non rarò, etiam in iis, in quibus venenum videbatur subactum, eliminatumque. Cautè hîc pronunciet Medicus, nec credat fallacibus apparentiis; latet hîc anguis in herba, & quod cicuratum videatur virus, facilè denuò emergit, prioremque confundit prognosin. Occultissima ratione hæc in corpore latet Dispositio, nec ullis sensuum adminiculis protrahi in lucem potest, donec tristis Experientia fatali tempore, evigilante quasi ex corpore pristino miasmate venenato, detegat fraudem, insidiasque funestas. Nihil nunc addemus de Pestilenti Veneno

no, de quo pauca dicere, nec licet, nec ſufficit. Nihil de peſte boum, quam Lanciſii potiſſimum induſtria ſcrutata eſt. An liceat veſci carnibus extinctorum Animalium; quod ad minimum tutum non eſt. Præſtat, totam beſtiam cremare, quæ vel contactu ſuo inficit coria detrahentes, tetro habitu emergente. Nolim quoque cum aliis hûc referre variolarum purulentam ſaniem, inoculatione moderna excitantem in Infantibus pro lubitu quaſi variolas, cum tot experimentis jam conſtet etiam Illuſtribus, feliciter ceſſiſſe rem iſtam, ſuccumque hunc (ex benignis hauſtum puſtulis,) adeò non eſſe venenum, ut potius hâc via malignitatem variolarum, aliâs adeò funeſtam, avertere, ac corrigere quaſi præſumant, inſititia iſta arte ab Orientali gente hauſta. Certitudinem verò plenam dabit dies! Nos nunc de tabula ſumimus manum, ſatis de Venenis locuti, quorum tanta varietas eſt, ac tam ardua perquiſitio, ut unica diſſertatione ne attingi quidem omnia vel obiter poſſint, tantum abeſt, ut plenè enarrari ac evolvi queant.

S. D. G.

